

Ponarejanje čebeljega voska ima že dolgo brado

Janez Gregori

janez.gregori@gmail.com

Občasno dvigne veliko prahu odkritje, da so v čebeljem vosku, ki je v prodaji, navadno so to satnice, odkrili snovi, ki tam ne bi smele biti, skratka vosek je ponarejen in onesnažen. Dodane snovi, navadno je to parafin, imajo drugačne lastnosti kot čebelji vosek. Že tališče je nižje kot pri vosku, zato se take satnice v čebeljem gnezdu zaradi toplote povesejo, raztegnejo, in celice se deformirajo. Pa tudi matica jih navadno ne zaleže, ker pač »odkrije prevaro«, ki njenemu potomstvu ne bi godila.

Ponarejanje čebeljega voska je že stara goljufija. Če pogledamo v »biblijo« našega čebelarstva, v Sodobno čebelarstvo II (1958, str. 517), v poglavju o ponarejanju čebeljega voska beremo: »Vosek je imel že od nekdaj visoko ceno. Zaradi tega, in ker ga je vedno primanjkovalo, so ga že v starih časih ponarejali s primešavanjem loja ali smole. Kasneje so ga začeli mešati s stearinom in raznimi rastlinskimi voski, ki so jih dovažali v Evropo iz prekomorskih dežel.« Nadalje lahko beremo: »Tudi vosek za izdelovanje satnic je bil neredko pomešan s parafinom. Ko je pred leti Dunajsko čebelarstvo društvo dalo v preiskavo satnice vseh takratnih izdelovalcev tega blaga, je bilo ugotovljeno, da jih je edino naš rajnki trgovec s čebelami, Mihael Ambrožič v Mojstrani, izdeloval iz pravega voska.«

O slednjem dogodku lahko več preberemo v rubriki »Raznoterosti« (Slovenski čebelar, 1905, str. 34). Preiskava Dunajskega čebelarskega društva je pokazala, »da sta ga izmed 9 trgovcev dajala iz čistega voska le Mihael Ambrožič v Mojstrani na Gorenjskem in France Simmich v Javorniku v avstrijski Šleziji. Ostali so pa sleparili čebelarje na ta način, da so primešali več ali manj cerezina in parafina. Nekateri trgovci so uporabljali komaj petino pravega voska, 4/5 je bilo pa drugih primesi. Žalostno za nas Kranjce je, da izdeluje tvrdka Baron Rothschild v Višnji gori umetno satovje iz 38 % voska in 62 % cerezina in parafina!« To je bilo objavljeno v februarški številki Slovenskega čebelarja, zato lahko zaključimo, da je bila preiskava opravljena leta 1904 – v letu, ko je svoje čebele za vedno zapustil naš gorenjski rojak Mihael Ambrožič.

Predstavljamo si lahko, kakšen udarec je bilo odkrije sleparije za Emila Rothschilda oziroma za njegovo mogočno podjetje Kranjski trgovski čebelnjak, ki je tedaj

že zaradi drugih razlogov vse bolj hiralo. In šlo januarja 1909 končno v stečaj.

V Sodobnem čebelarstvu nadalje lahko še preberemo, da »smo tudi pred drugo svetovno vojno v Jugoslaviji ugotovili satnice iz voska, ki mu je bilo dodanih 10 % parafina. Neredko pa so se v Sloveniji pojavile večje količine ponarejenega voska, ki je vseboval od 15 do 25 % zemeljskega voska, v enem primeru pa je bil 100% parafin.«

Ko že govorimo o ponarejanju čebeljega voska, pogledajmo, kaj v »bibliji« piše o ugotavljanju njegove pristnosti. »Kadar sumimo, da vosek ni pristen, odkrušimo od hlebca košček in ga najprej poduhajmo. Če količkaj diši po petroleju, mu je bil primešan parafin. Če tako blago nekaj časa žvečimo, se naglo spremeni v voljno plastično snov, ki se prijema zob in ima okus po petroleju. Pristen vosek razpade v ustih v kašo.« Navedenih je še nekaj drugih navodil, kako ugotavljamo manjše količine prisotnega parafina. Preprosto vosek gnetemo med palcem in kazalcem, pristen vosek je po občutku pust, se prijema prstov in se ne da v kratkem času razsvaljkati. S parafinom pomešan vosek je pod prsti voljan, po občutku masten in se kmalu ogreje, tako da ga je mogoče zlahka svaljkati. Če svaljek razvlečemo, se pristen vosek na kratko pretrga, ponarejen pa se na tistem mestu povleče. Danes so seveda za ta namen na voljo zanesljive kemijske analize.

In kako priti do več, in to čistega voska? Lahko kupimo satnice, ki imajo potrdilo, da ne vsebujejo niti parafina niti akaricidov. Če pa že vrsto let čebelarimo tako, da varoje preganjamo z naravnimi sredstvi, je najbolj zanesljivo, če se zanesemo na svoj vosek. Na splošno premalo izrabljamo čebelji nagon za graditev satja. Roj, ki se naseli v primernem praznem prostoru, kot je na primer drevesno duplo, v kratkem času v celoti zgradi novo satje. Hitro gradi tudi roj, ki ga vsadimo na satnice. Močan nagon ima družina, kjer se je oprasila mlada matica in začela zalegati. Gradnjo ji je treba omogočiti z dodajanjem satnic, mogoče z dodajanjem satnikov, ki imajo samo na zgornji strani pritrjen ozek pas satnice.

Na vprašanje, zakaj ponarejajo čebelji vosek, je odgovor na dlani. Zaradi zaslužka, saj je cena raznih primesi nižja od voska. Beremo, da je imel čebelji vosek »že od nekdaj visoko ceno«. Vedno smo rekli, da je vosek čebelarjevo zlato, in shranjevali vsako mrvico satja (nekateri to še vedno počnemo). Pa danes? Cena voska se lahko kosa samo še s ceno medu na trgu. Danes zaradi zaslužka primešati vosku razne snovi, ki sem ne sodijo, je ena sama pogoltnost. In s tem zaradi nekaj fičnikov spravljati v zagato tako čebelarje kot čebele! ◆